

svećenici, pripadnici viših slojeva, ali u još većem omjeru „mali ljudi“ skriveni u povijesnim vrelima. Razne emocije mogle su se izravno iščitati iz izvora, ali su brojne i one koje su bile skrivene i trebalo ih je razaznati „između redaka“. Autori se koriste raznim teorijama i metodologijama u svojim proučavanjima, pazeći na značenje određene emocije nekad i danas. Radovi obuhvaćaju razdoblje od srednjega vijeka do suvremene povijesti te obiluju raznolikom arhivskom građom s jadranskoga prostora.

Monika Zuprić

***Histria archaeologica*, sv. 51/2020, Pula 2021., 276 str.**

Novi, 51. svezak časopisa *Histria archaeologica* donosi na 276 stranica četiri izvorna znanstvena rada, dva prethodna priopćenja – *novitates* te jedan stručni rad. Svi su radovi dvojno recenzirani, recenzenti su iz Hrvatske i inozemstva, a njihova su imena navedena u impresumu. Posloženi su kronološki, a s obzirom na to da u ovom broju nema ni jednoga rada prapovijesne tematike, prvi je iz antičkoga razdoblja, a zadnji predstavlja srednjovjekovne i novovjekovne nalaze.

Predmet su prvoga rada, „Poruke slavoluka Sergijevaca: od privatne heroizacije do objave carskog božanstva“ (5–63), kategoriziranoga kao izvorni znanstveni članak, figuralni prikazi Slavoluka Sergijevaca, njihova kompozicija i ikonografske poruke. Kako navodi autorica Alka Starac, epigrafski sadržaj i motivi funerarne simbolike ukazuju da je Slavoluk bio komemorativni spomenik u čast triju pokojnika i jedne žive žene. On ujedinjuje trijumf i apoteozu te svjedoči o transformaciji slavoluka u Augustovu razdoblju. Trijumfalna simbolika odnosi se na cara Augusta, njegov trostruki trijumf 29. pr. Kr. i povrat legijskih znakova od Parta. Naručiteljica Salvija Postuma uspješno je na Slavoluku prikazala ključne elemente carskoga kulta i trijumfa te odanost obitelji Sergijevaca caru Augustu i njegovoj politici. Prikazi na Slavoluku potvrđuju zakonitost vlasti koju je August naslijedio od božanskoga Julija Cezara, podrijetlo Julijevaca od Venere i božanski karakter samoga Augusta. Na atici su se nalazili kipovi trojice Sergijevaca i Salvije Postume te još jedan izgubljeni kip vjerojatno trijumfalnoga karaktera. Jedinствен odabir i kompozicija likovnih motiva

mogu se smatrati autorskim djelom Salvije Postume. Analiza povijesnoga konteksta ukazuje da je Slavoluk najvjerojatnije izgrađen u posljednjem desetljeću I. st. pr. Kr.

U izvornom znanstvenom članku Astrid Mirjane Majkić „Karakteristike rimskog zidnog slikarstva na području kolonije *Pola*“ (65–99) donosi se pregled oslikane žbuke, koja je već objavljena u raznim publikacijama tijekom prošloga stoljeća, kao i najnovije studije iz rimske kolonije Pola. Odabrani se primjeri odnose na pulske privatne građevine, uzimajući u obzir i područje koje je administrativno i pravosudno pripadalo teritoriju toga grada, odnosno lokaliteti Barbariga i Vižula u neposrednoj blizini. Stavljene su naglasak na zidne dekoracije koje su bile očuvane *in situ*. Od svih prikazanih dekoracija u tekstu samo je jedna danas vidljiva, a nalazi se u Puli u prostoriji s mozaikom „Kažnjavanje Dirke“. Prikazani materijal obuhvaća razdoblje od treće četvrtine I. st. pr. Kr. do druge polovice II. st. po. Kr.

Kristina Gergeta Sotončić donosi dva prethodna priopćenja – *novitates*. U prvom, „Istraživanje dijela rimskog domusa na Glavinićevom usponu u Puli“ (101–121), donosi rezultate zaštitnoga arheološkog istraživanja provedenoga od početka listopada 2015. do kraja siječnja 2016. u Glavinićevu usponu u Puli, poduzetom za potrebe izgradnje stambeno-poslovne zgrade. Tada je otkriven dio rimskoga domusa koji je izgrađen u I. st. po. Kr., a koji je doživio višefazne preinake tijekom kasne antike i srednjega vijeka. Istražene strukture pokazuju kontinuitet naseljavanja toga prostora od prapovijesti do novoga vijeka. U radu je stavljen naglasak na arhitektonski razvoj prostora domusa i njegov položaj unutar insule.

U njezinu je drugom radu, „Nalaz antičke ruralne arhitekture u uvali Sv. Martin pokraj Poreča“ (137–158), mjesto provođenja probnoga arheološkog iskopavanja tijekom svibnja i lipnja 2020. bilo dno uvale Sv. Martin sjeverno od Poreča sa svrhom utvrđivanja točnoga položaja i rasprostiranja evidentiranoga arheološkog lokaliteta, a prije izrade projektne dokumentacije za planiranu izgradnju hotela. Podatke o postojanju arheološkoga lokaliteta, odnosno pretpostavku o položaju antičke arhitekture neposredno uz crkvu sv. Martina, stručna je literatura pružala isključivo kroz spomen pojedinačnih nalaza. Tijekom radova otkrivena je antička ruralna arhitektura, čiji dijelovi prethodno nisu bili vidljivi. Istraživanje unutar ograničene površine pokazalo je da je lokalitet napušten u kasnoj antici, kada su uništeni dijelovi iz vremena formiranja objekta.

U stručnom članku „Rezultati arheološkog nadzora nad građevinskim radovima na području lokaliteta San Lorenzo – Šišana, općina Ližnjan, i nalaz rimske ruralne arhitekture“ (123-136) Romuald Zlatunić donosi detalje o radovima poduzetima na lokalitetu San Lorenzo, na lokaciji nove trafostanice i kanala za niskonaponske instalacije, udaljenom oko 1,5 km od središta Šišana. San Lorenzo teritorijalno pripada jugoistočnom obalnom području Šišana i općini Ližnjan. Ondje su za vrijeme izvođenja strojnoga iskopa otkriveni temelji devastiranih zidova rimske ruralne arhitekture. Smjer pojedinih temelja zidanih struktura rimskoga objekta pruža se prema sadašnjoj asfaltnoj cesti od Šišana do Svetice (Monte Madonna). Nastavkom strojnoga iskopa nekoliko metara južnije od rimskoga objekta, na rubnom dijelu ceste od Šišana do Svetice odmah ispod asfalta otkriveni su rubovi austro-ugarskoga nabijenog makadamskog puta koji je presjekao dio zidova i prostorija rimskoga ruralnog objekta.

Tatjana Bradara i Siniša Radović u izvornom znanstvenom članku „Nalazi iz kaštela Rašpor – arheološka i arheozoološka analiza“ (159-203) obrađuju nalaze prikupljene na prostoru toga kaštela na Čičariji – keramičko i stakleno posuđe te životinjske ostatke, koji se po stilskim i oblikovnim karakteristikama mogu najvećim dijelom smjestiti u XV. stoljeće. Budući da arheoloških istraživanja u samoj utvrdi nije bilo, ostaju otvorena mnoga pitanja. Tek će arheološka istraživanja unutar kaštela dati pravu sliku o materijalnoj kulturi, ali i rasvijetliti povijesni razvitak utvrde, tj. njezinu arhitekturu i raspored prostorija te odgovoriti na pitanje je li na brdu Gradina postojalo prapovijesno naselje.

Na prethodni se članak nadovezuje skupina autora – Klara Buršić-Matijašić, Robert Matijašić, Davor Bulić i Maja Grgurić – u izvornom znanstvenom članku „Gradina Rašpor“ (205-269). Na toj je gradini tijekom veljače i ožujka 2021. provedeno manje arheološko istraživanje u sklopu međunarodnoga projekta Europskoga fonda za regionalni razvoj. U dvije sonde dimenzija 5 x 5 metara, smještene na terasi na istočnoj strani brda, nisu pronađeni dijelovi arhitekture. Sav se pokretni arheološki materijal (građevinska keramika, gruba kućanska keramika, luksuzna keramika, metal, staklo) urušio s položaja kaštela, a potvrđuje život na lokalitetu tijekom srednjega i novoga vijeka. Cilj je istraživanja bio pronaći ostatke građevinskih i arheoloških struktura, kao i materijalne dokaze postojanja gradinskoga naselja, no ono tu pretpostavku nije potvrdilo. Zbog trase pristupnoga puta

i nalaza pokretnoga arheološkog materijala ostaje mogućnost postojanja srednjovjekovnoga ulaza, potpornih dijelova pokretnoga mosta kod ulaza u kaštel, pomoćnih zgrada i tome slično. Autori se nadaju da će se u budućnosti iznaći sredstva za održavanje pristupnoga puta te daljnje istraživanje i konzervaciju kaštela koji to svojom povijesnom ulogom i vidljivim ostacima svakako zaslužuje.

Časopis *Histria archaeologica* redovito izlazi jednom godišnje, a svi su tekstovi objavljeni dvojezično, na hrvatskom i engleskom jeziku, što je vrlo važno zbog opsežne razmjene publikacija koju provodi Knjižnica Arheološkoga muzeja Istre.

Adriana Gri Štorga

Buzetski zbornik, 47, Buzet 2022., 367 str.

U rujnu 2018., u sklopu obilježavanja dana grada Buzeta, održano je 49. izdanje znanstvenoga skupa *Buzetski dani*, koji se neprekidno održava od 1970. Glavna je tema skupa bila crkva svetoga Jurja, koja je tih dana otvorena za javnost nakon dugogodišnje obnove. Crkva se, uz župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije, nalazi u buzetskoj starogradskoj jezgri. Prilozi sudionika skupa objavljeni su u 47. svesku *Buzetskoga zbornika*, koji je izišao u travnju 2022. u izdanju Katedre Čakavskoga sabora Buzet, pod uredništvom Matije Nežića. Uz objavljene radove sa skupa, zbornik sadrži redovite rubrike: prikaze, obljetnice, biografije i literarne priloge.

Urednik zbornika u uvodnoj riječi (11-13) iznosi zašto su skup i zbornik posvećeni crkvi čiji je titular buzetski zaštitnik. Crkva sv. Jurja, napominje Nežić, desetljećima je čekala na obnovu te je ovo bila prava prilika da joj se posveti nešto više od povremenih radova stručnjaka, objavljivanih u prijašnjim izdanjima zbornika.

U prilogu „Crtice o crkvi svetoga Jurja“ (15-25) Matija Nežić piše kako knjige bratovština, koje su svoje djelovanje vezale za crkvu sv. Jurja, djelomično razotkrivaju prijašnje zahvate na obnovi crkve. Sačuvani dokumenti o prihodima i rashodima bratovštine sv. Jurja pokazuju da su se preko bratovštine financirali radovi na crkvi, popravci i nadogradnje te kupovali liturgijski predmeti i umjetnine.